VZDĚLÁVÁNÍ

Tento dokument vysvětluje podpůrnou úlohu EU v oblasti vzdělávání. Představuje hlavní politické rámce a stěžejní programy, které umožňují evropskou spolupráci v této oblasti. Mezi hlavní cíle politiky EU v oblasti vzdělávání patří podpora mobility studentů a zaměstnanců, podpora vzájemného uznávání diplomů a doby studia v zahraničí a podpora spolupráce mezi vysokoškolskými institucemi.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Vzdělávání bylo jako oblast, v níž má EU určitou pravomoc, formálně uznáno Maastrichtskou smlouvou z roku 1992. V následujících článcích **Smlouvy o fungování Evropské unie** jsou vymezeny její pravomoci:

— V **článku 6** se uvádí, že „Unie má pravomoc provádět činnosti, jimiž podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států. Oblasti těchto činností na evropské úrovni jsou: […] všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport“.

— **Článek 9**, který lze popsat jako horizontální „sociální doložku“, stanoví: „Při vymezování a provádění svých politik a činností přihlíží Unie k požadavkům spojeným s podporou vysoké úrovně zaměstnanosti, zárukou přiměřené sociální ochrany, bojem proti sociálnímu vyloučení a vysokou úrovní všeobecného a odborného vzdělávání a ochrany lidského zdraví.“

— V **článku 165 odst. 1** se uvádí, že: „Unie přispívá k rozvoji kvalitního vzdělávání podporou spolupráce mezi členskými státy, a je-li to nezbytné, podporováním a doplňováním činnosti členských států při plném respektování jejich odpovědnosti za obsah výuky a za organizaci vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykové rozmanitosti“.

— **Článek 165 odst. 2** stanoví, že: „Činnost Unie je zaměřena na:

  — rozvoj evropského rozměru ve vzdělávání […],

  — podporu mobility studentů a učitelů, také prostřednictvím podpory akademického uznávání diplomů a započítáváním doby studia,

  — podporu spolupráce mezi vzdělávacími institucemi, rozvoj výměny informací a zkušeností týkajících se otázek, které jsou společné vzdělávacím systémům členských států,

  — podporu rozvoje dálkového vzdělávání […]“.

— **Článek 166** umožňuje EU provádět politiku odborného vzdělávání, jež podporuje a doplňuje činnost členských států. Pověřuje EU usnadňováním přístupu k odbornému vzdělávání a podporou mobility vyučujících a osob vyučovaných v rámci odborné výuky, obzvláště mladých lidí.

Článek 14 Listiny základních práv Evropské unie stanoví: „Každý má právo na vzdělání“.

CÍLE

A. Evropský prostor vzdělávání

Komise ve svém sdělení o vytvoření Evropského prostoru vzdělávání do roku 2025 ze září 2020 nastínila Evropský prostor vzdělávání s cílem zlepšit úroveň vzdělávání a odborné přípravy evropských občanů a rozvíjet jejich pocit sounáležitosti s Evropskou unií. Evropský prostor vzdělávání je založen na šesti rozměrech: kvalita vzdělávání a odborné přípravy, začleňování, ekologická a digitální transformace, učitelé a školitelé, vysokoškolské vzdělávání a geopolitický rozměr. V únoru 2021 přijala Rada **usnesení o strategickém rámci evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy s ohledem na vytvoření Evropského prostoru vzdělávání a další vývoj po jeho dosažení (2021–2030)**, v němž stanovila seznam cílů, které se mají dosáhnout v následujících letech:

— do roku 2030 by měl být podíl 15letých žáků se slabými výsledky ve čtení, matematice a přírodních vědách nižší než 15 % (podíl v roce 2022: 26,25 % ve čtení, 29,5 % v matematice a 24,2 % v přírodních vědách),

— do roku 2030 by měl být podíl žáků osmé třídy se slabými výsledky v počítačové a informační gramotnosti nižší než 15 % (podíl v roce 2023: 43 %),

— do roku 2030 by se předškolního vzdělávání a péče mělo účastnit alespoň 96 % dětí ve věku od 3 let do věku zahájení povinné školní docházky (míra účasti v roce 2023: 94,6 %),

— do roku 2030 by měl být podíl osob předčasně odcházejících ze vzdělávání a odborné přípravy nižší než 9 % (podíl v roce 2024: 9,3 %),

— do roku 2030 by měl podíl osob ve věku 25–34 let s dosaženým terciárním vzděláním činit alespoň 45 % (podíl v roce 2024: 44,1 %),

— do roku 2025 by měl podíl čerstvých absolventů odborného vzdělávání a přípravy využívajících během svého odborného vzdělávání a přípravy učení se prací činit alespoň 60 % (podíl v roce 2023: 65,6 %),

— do roku 2025 by měl být podíl dospělých ve věku 25–64 let, kteří se v posledních 12 měsících účastnili vzdělávání, alespoň 47 % (podíl v roce 203: 46,6 %).

V červenci 2025 zveřejnila Komise průběžné hodnocení strategického rámce Evropského prostoru vzdělávání na období 2021–2030 a došla k něm k závěru, že díky spolupráci členských států v oblasti společných priorit, jako je **pokrok v oblasti mobility vysokoškolského vzdělávání, inkluzivního a digitálního vzdělávání a iniciativy „Evropské univerzity", bylo dosaženo prvních pozitivních výsledků**. Byly však také identifikovány výzvy a doporučena zlepšení, jako je vyjasnění strategických priorit, posílení vazeb mezi různými sektory vzdělávání, zlepšení monitorování a posílení součinnosti s dalšími oblastmi v celé EU, jako je výzkum.

B. Boloňský proces

EU vedle iniciativ členských států aktivně podporuje priority boloňského procesu, jenž od svého zahájení v roce 1999 směřuje ke **srovnatelnějším, kompatibilnějším a soudržnějším systémům vysokoškolského vzdělávání** v Evropě a v sousedních

regionech a který v březnu roku 2010 vyvrcholil prohlášením přijatým na konferenci ministrů v Budapešti a ve Vídni, jímž byl vytvořen Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání. K současnému okamžiku je členem Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání 49 zemí.

C. Obnovený program Unie v oblasti vysokoškolského vzdělávání

V roce 2017 Komise představila obnovený program EU v oblasti vysokoškolského vzdělávání. Zaměřuje se na čtyři prioritní oblasti:

— slaďování rozvoje dovedností ve vysokoškolském vzdělávání s potřebami trhu práce,

— zajištění větší dostupnosti a inkluzivnosti vysokoškolského vzdělávání a posílení jeho společenského dosahu,

— posílení inovační kapacity systémů vysokoškolského vzdělávání,

— zvýšení účinnosti a účelnosti systémů vysokoškolského vzdělání.

DOSAŽENÉ VÝSLEDKY

A. Erasmus+

Erasmus+ je **program EU pro vzdělávání, odbornou přípravu, mládež a sport** na období 2021–2027. Obecnými cíli programu Erasmus+ jsou:

— podporovat vzdělávací, profesní a osobní rozvoj prostřednictvím celoživotního učení,

— přispívat tímto způsobem k udržitelnému růstu, kvalitním pracovním místům, inovacím v oblasti sociální soudržnosti, silnějšímu pocitu identity EU a aktivnímu občanství,

— budovat Evropský prostor vzdělávání a usnadňovat evropskou strategickou spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, a to i v základních odvětvových programech,

— pokročit ve spolupráci v oblasti politiky mládeže v rámci strategie Evropské unie pro mládež na období let 2019–2027,

— rozvíjet evropský rozměr v oblasti sportu.

Program plní tyto cíle prostřednictvím rámce klíčových akcí:

— Klíčová akce 1: vzdělávací mobilita jednotlivců,

— Klíčová akce 2: spolupráce mezi institucemi a výměna osvědčených postupů,

— Klíčová akce 3: podpora politických reforem.

V rámci zastřešující struktury programu Erasmus+ hraje ústřední úlohu vysokoškolské vzdělávání s přiděleným minimem 34,6 % jeho celkového rozpočtu. Erasmus+ podporuje mobilitu studentů a pracovníků ve vysokoškolském vzdělávání, ale financuje také společné magisterské programy **Erasmus Mundus**.

V roce 2018 byla zahájena iniciativa „Evropské univerzity“, která podporuje vytváření sítí vysokoškolských institucí v členských státech s cílem rozvíjet dlouhodobou strukturální, strategickou a udržitelnou spolupráci mezi vysokoškolskými institucemi.

Prostřednictvím těchto aliancí mohou studenti získat své tituly kombinací studia v několika evropských zemích. V současné době existuje 73 aliancí Evropských univerzit v 36 zemích.

Dne 22. října 2021 přijala Komise nový rámec opatření pro začleňování pro **programy Erasmus+ a Evropský sbor solidarity na období 2021–2027**. Cílem tohoto rámce je **usnadnit přístup osobám s omezenými příležitostmi** a odstranit překážky, které mohou bránit účasti. Podporuje poskytovatele odborného vzdělávání a přípravy, kteří chtějí pořádat aktivity v rámci vzdělávací mobility pro účastníky vzdělávání a vzdělávací pracovníky. Spolupráce má rovněž pro nový rámec zásadní význam a zahrnuje partnerství malého rozsahu, která rozšiřují přístup k programu.

V červenci 2025 zveřejnila Komise **průběžné hodnocení programu Erasmus+ na období 2021–2027** a závěrečné hodnocení programu Erasmus+ na období 2014–2020. Do roku 2023 se programu zúčastnilo více než 1,6 milionu jednotlivců a více než 77000 organizací. Jeho průřezové priority – zejména začleňování a rozmanitost, digitální transformace a ekologická transformace – se ukazují jako účinné, přičemž téměř třetina cest byla uskutečněna s využitím ekologičtějších možností cestování a mnoho účastníků hlásí zlepšení digitálních dovedností a zvýšení environmentálního povědomí.

V návrhu nařízení o programu Erasmus+ na období 2028–2034 se zároveň stanoví **navrhovaný rozpočet ve výši přibližně 40,8 miliardy EUR**.

B. Akce „Marie Curie-Skłodowska

Akce „Marie Curie-Skłodowska" (MSCA) podporují mobilitu a odbornou přípravu výzkumných pracovníků. Jsou součástí rámcového programu pro výzkum a inovace Horizont Evropa (2021–2027) a jsou strukturovány podle pěti dílčích akcí. Pokud jde o vysokoškolské vzdělávání, akce „Marie Curie-Skłodowska" se staly klíčovým programem Evropské unie pro doktorandské studium. Program Horizont Evropa vyčleňuje na akce Marie Curie-Skłodowska rozpočet ve výši přibližně 6,6 miliardy EUR.

C. Spolupráce v oblasti vysokoškolského vzdělávání

V dubnu 2022 přijala Rada závěry o evropské strategii o posílení postavení vysokoškolských institucí pro budoucnost Evropy a doporučení o zefektivnění spolupráce v oblasti evropského vysokoškolského vzdělávání. Jejich cílem bylo pomoci evropským vysokoškolským institucím formovat jejich příspěvky k udržitelným a odolným ekonomikám a zintenzivnit a rozšířit nadnárodní spolupráci.

V březnu 2024 přijala Komise balíček návrhů pro evropské odvětví vysokoškolského vzdělávání, s plánem hlubší a širší nadnárodní spolupráci vysokoškolských institucí. Po tomto balíčku nejprve následovalo doporučení Rady ze dne 25. listopadu 2024 o atraktivních a udržitelných kariérách ve vysokoškolském vzdělávání, které nastiňuje způsoby, jak zlepšit podmínky akademických pracovníků a posílit vysokoškolské vzdělávání a jeho úlohu ve společnosti. Rada poté 12. května 2025 zveřejnila doporučení a doplňující usnesení. Doporučení vymezuje společná evropská kritéria a mechanismy zajišťování kvality pro společné programy, zatímco usnesení stanoví postupný přístup k zavádění, monitorování a hodnocení značky kvality s cílem poskytnout informace pro budoucí politické rozhodnutí o vytvoření společného evropského diplomu.

D. Unie dovedností

Dne 18. dubna 2018 přijaly Parlament a Rada rozhodnutí (EU) 2018/646 o společném rámci pro poskytování lepších služeb v oblasti dovedností a kvalifikací (Europass).

V březnu 2025 iniciovala Komise unii dovedností – strategický rámec, jehož cílem je pomoci lidem v EU rozvíjet dovednosti potřebné pro zelenou, digitální a konkurenceschopnou ekonomiku. Iniciativa klade důraz na základní dovednosti (čtení, matematiku, přírodní vědy a digitální dovednosti), vzdělávání v oborech STEM (přírodní vědy, technologie, inženýrství a matematika), celoživotní prohlubování dovedností a změnu kvalifikace (včetně mikrocertifikátů), přenositelnost dovedností a kvalifikací mezi členskými státy, přilákání a udržení talentů a vypracování evropského diplomu a nového diplomu/značky v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Vytváří nové nástroje správy (Evropskou observatoř poznatků o dovednostech a Evropský výbor na vysoké úrovni pro dovednosti) a usiluje o dosažení různých cílů, jako je snížení podílu žáků s nedostatečnými výsledky v oblasti gramotnosti, matematiky, přírodních věd a digitálních dovedností pod 15 % do roku 2030.

Od roku 2019 bylo z programu Erasmus+ financováno 69 projektů center excelence odborného vzdělávání, které:

— rozvíjejí modulární vzdělávací programy a mikrocertifikáty v souladu s potřebami trhu práce,

— posilují spolupráci mezi odborným vzděláváním a přípravou, vysokoškolským vzděláváním a průmyslem,

— začleňují zelené a digitální dovednosti do programů odborné přípravy,

— zavádějí inovativní výukové metody, od nástrojů využívajících umělou inteligenci až po učení založené na výzvách.

E. Další výsledky

Od roku 2020 uděluje Komise Evropskou cenu za inovativní výuku, jejímž cílem je ocenit práci učitelů (a jejich škol), kteří jsou výjimečným přínosem pro toto povolání. U příležitosti jejího pátého výročí byly zavedeny dvě nové kategorie: evropská jazyková cena a cena za vzdělávání dospělých. Tuto iniciativu zaměřenou na učitele doplňují další iniciativy v rámci programu Erasmus+:

— **pedagogické akademie**, které vytvářejí evropská partnerství a podporují spolupráci mezi institucemi vzdělávání učitelů a poskytovateli odborné přípravy s cílem podpořit učitele na začátku jejich kariéry a posílit jejich profesní rozvoj,

— **eTwinning** je online komunita škol, která učitelům a žákům v celé Evropě nabízí bezpečnou a bezplatnou platformu pro spolupráci na projektech, diskusi ve skupinách a rozvoj dovedností.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Parlament má na tvorbu evropské politiky v oblasti vzdělávání stále větší vliv.

A. Erasmus+

V květnu 2021 přijaly Parlament a Rada nařízení (EU) 2021/817, kterým se zavádí program Erasmus+ na období 2021–2027 (nařízení (EU) 2021/817). S rozpočtem 26,6 miliardy EUR (oproti 14,7 miliardy EUR v předchozím období) je cílem současného programu zajistit rovné příležitosti zlepšením přístupu pro znevýhodněné skupiny.

V usnesení o provádění opatření zaměřených na začleňování v rámci programu Erasmus+ na období 2014–2020 přijatém dne 23. června 2022 dospěl Parlament k závěru, že začleňování sice nabylo na významu a je řešeno komplexnějším a cílenějším způsobem než v předchozích programech, přetrvávají však značné problémy a nedostatky. Tím se potvrdilo, že je třeba věnovat větší pozornost opatřením zaměřeným na začleňování v programu Erasmus+ na období 2021–2027, v jehož právním základě bylo „začlenění" jasně označeno za jeden z klíčových cílů programu.

V lednu 2024 přijal Parlament v rámci hodnocení programu v polovině období usnesení o provádění stávajícího programu Erasmus+ na období 2021–2027. Parlament zdůraznil skutečnost, že Erasmus+ je i nadále velmi úspěšným programem, vyzval k dodatečnému financování a zjednodušujícím opatřením s cílem zlepšit přístup účastníků vzdělávání s omezenými příležitostmi a vyzval Komisi, aby posílila ekologické a digitální složky programu v souladu s akčním plánem digitálního vzdělávání na období 2021–2027.

B. Další konkrétní oblasti

Parlament má velký zájem na řešení a prosazování konkrétních oblastí vzdělávání, jak dokládají následující příklady.

V usnesení ze dne 25. března 2021 o utváření politiky digitálního vzdělávání vyjádřil Parlament svůj postoj ke sdělení Komise s názvem „Akční plán digitálního vzdělávání 2021–2027 – Nové nastavení vzdělávání a odborné přípravy pro digitální věk". V březnu 2023 zveřejnila výzkumná služba Evropského parlamentu stručný přehled o pokroku akčního plánu digitálního vzdělávání, v němž přezkoumala jeho provádění. Zdůraznila, že je třeba řešit přetrvávající nedostatky v oblasti digitálních dovedností, infrastruktury a začleňování, aby byl zajištěn účinný a spravedlivý dopad plánu v celé EU.

Parlament provozuje vzdělávací programy Vyslanecké školy Evropského parlamentu a Euroscola, jejichž záměrem je přispět ke zvýšení povědomí o evropské demokracii a hodnotách. Dne 6. dubna 2022 přijal Parlament usnesení o provádění opatření v oblasti výchovy k občanství. Vyjadřuje v něm znepokojení nad nerovnováhami, pokud jde o průměrné občanské znalosti napříč členskými státy a v rámci nich, a obsahuje různá doporučení k řešení tohoto problému.

Ve svém usnesení ze dne 11. listopadu 2021 o Evropském prostoru vzdělávání Parlament zdůraznil potřebu holistického přístupu a společného úsilí a zdůraznil, že je důležité podporovat Evropský prostor vzdělávání z hlediska vzdělávání s cílem poskytnout evropským občanům větší a lepší příležitosti ke studiu, odborné přípravě a práci v zahraničí. Dne 19. května 2022 přijal Parlament usnesení o vytvoření Evropského prostoru vzdělávání do roku 2025, v němž uvítal návrhy Komise na vytvoření evropského přístupu k mikrocertifikátům, individuálním vzdělávacím účtům a učení pro udržitelné životní prostředí jakožto cílům pro dosažení Evropského vzdělávacího prostoru do roku 2025.

Dne 11. září 2025 Parlament rovněž přijal usnesení o nové vizi pro aliance Evropských univerzit, v němž poskytl pokyny k jejich budoucímu rozvoji, správě a úloze při podpoře akademické excelence, mobility a evropské identity.

C. Návrhy na změnu Smluv

Dne 22. listopadu 2023 přijal Parlament usnesení k návrhům Evropského parlamentu na změnu Smluv. V souvislosti se vzděláváním vyzval EU, aby vypracovala společné cíle a normy pro vzdělávání, které podporuje demokratické hodnoty a právní stát, jakož i digitální a ekonomickou gramotnost. Dále Parlament vyzval EU, aby podporovala spolupráci a soudržnost mezi systémy vzdělávacích zařízení a zároveň zaručila kulturní tradice a regionální rozmanitost. Rovněž od EU žádal, aby vypracovala společné normy pro odborné vzdělávání s cílem zvýšit mobilitu pracovníků. Navrhl, aby EU usilovala o ochranu a podporu přístupu k bezplatnému a všeobecnému vzdělávání, institucionální a individuální akademické svobody a lidských práv.

Tento dokument vypracovala tematická sekce Evropského parlamentu pro občany, rovnost a kulturu. Další informace k tomuto tématu naleznete na internetových stránkách Výboru pro kulturu a vzdělávání.

Léanne Emma Clara COSTES / Anastasia MITRONATSIOU
04/2026